(א)בוצינא טב מקרא: **מתני'** (א)ממירין מן הצאן על הבקר ומן הבקר על הצאן ומן הכבשים על העזים ומן העזים על הכבשים מן הזכרים על הנקבות ומן הנקבות על הזכרים מן התמימים על בעלי מומין (א) מן בעלי מומין על התמימים שנאמר 1לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב ואיזהו טוב ברע בעלי מומין שקדם הקדישן את מומן: **גמ'** מנא הני מילי דתנו רבנן בהמה (ב) בבהמה מכאן שממירין מן הצאן על הבקר ומן הבקר על הצאן מן הכבשים על העזים ומן העזים על הכבשים ומן הזכרים על הנקבות ומן הנקבות על הזכרים (ג) ומן בעלי מומין על התמימים ומן התמימים על בעלי מומין יכול אפילו קדם מום (ד) להקדישן ת"ל לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב (ה) ואיזהו טוב ברע בעלי מומין שקדם הקדישן את מומן (ו) מאי תלמודא אמר אביי (ז) נימא קרא לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע (ח) או רע בו בטוב אחרינא ל"ל שמע מינה [א] טוב מעיקרו עושה תמורה (ט) רע מעיקרו אין עושה תמורה רבא אמר תרווייהו טוב ייתורי מייתרי אם כן נכתוב קרא לא יחליפנו ולא ימיר אותו ברע (ט)או רע בו למה לי למכתב תרווייהו טוב [ב] חד טוב אפי' (י) בטוב נמי כי ממיר לקי ואידך טוב מעיקרו עושה תמורה רע מעיקרו אין עושה תמורה ואביי (יא) אמר קל וחומר הוא (ג)ומה טוב ברע דעלויי קא מעלי ליה לקי טוב בטוב דכי הדדי נינהו לא כל שכן דלקי ורבא (ד)אין עונשין מן הדין ואביי (יב) אמר לך הא לאו דינא הוא (יג) מי גרע טוב מרע תנו רבנן לא יחליפנו בשל אחרים ולא ימיר אותו בשל עצמו (יד) ולכתוב לא יחליפנו ולא בעי לא ימיר אותו אי כתב הכי הוה אמינא תצא זו ותכנס זו הוא (טו) דתילקי אבל ממיר דתרווייהו קא מקדיש להו אימא לא לקי קא משמע לן האי בשל אחרים היכי דמי אי נימא בהמה דהקדש דידיה וחולין דעלמא מי מצי מקדיש 2איש כי יקדיש את ביתו קדש לה' (ה)אמר רחמנא מה (ו)ביתו ברשותו אף כל ברשותו ואלא בהמה דהקדש דעלמא וחולין דידיה (ז)מי מתפים (טז) בדבר שאינו שלו לעולם בבהמה דהקדש דעלמא וחולין דידיה (ח)כגון דאמר מריה דבהמה דהקדש כל הרוצה להמיר בבהמתו יבא וימיר (יז): **מתני'** (ט)ממירין אחד בשנים ושנים באחד אחד במאה ומאה באחד ר"ש אומר אין ממירין אלא אחד באחד שנאמר והיה הוא ותמורתו יהיה קדש מה הוא מיוחד אף (יח) (י)היא מיוחדת: **גמ'** מנא ה"מ דת"ר (כ)בהמה בבהמה מכאן שממירין אחד בב' וב' באחד אחד במאה ומאה באחד ר"ש אומר אין ממירין אלא אחד באחד שנאמר בהמה בבהמה ולא בהמה בבהמות ולא בהמות בבהמה (ל)אמר לו מצינו בהמות שקרויה בהמה שנאמר 3ובהמה רבה ור"ש (מ)בהמה רבה איקרי בהמה סתם לא איקרי וטעמא דר"ש משום בהמה הוא והא טעמא דר"ש משום הוא מה הוא מיוחד אף (יט) תמורה מיוחדת מעיקרא אמר להן ר"ש מן והיה הוא ותמורתו וכי חזא דדרשי רבנן מבהמה בבהמה אמר להם איהו מהתם נמי מצינן למילף טעמא דידי אמר (נ) ר"ל מודה ר"ש שממירין וחוזרין וממירין מ"ט קדושה ראשונה דהקדש להיכן הלכה ורבי יוחנן אמר כשם שאין ממירין ב' באחד כך אין ממירין וחוזרין וממירין תניא כוותיה דרבי יוחנן תניא כוותיה דר"ל תניא כוותיה דרבי יוחנן כשם שאין ממירין אחד בשנים כך אין ממירין וחוזרין וממירין תניא כוותיה דר"ל יכול כשם שאר"ש שאין ממירין שנים באחד כך אין ממירין וחוזרין וממירין ת"ל והיה הוא ותמורתו (ס)אפילו במאה (כא) בעי רבי אבין לדברי האומר (ע)אין ממירין וחוזרין וממירין הפריש אשם להתכפר בו והמיר בו

והומם

רש"י

בוצינא. דהשתא טב מקרא דלמחר. בוצינא דלעת קטנה קרא דלעת גדולה. כלומר מוטב שאמכרנו בשויו דשמא אם אני מניח להם מן הדמים לא יועילו לי כלום ולא יתנו לי בכורות שלהן: **מתני' טוב ברע.** תמים של חולין לא יתפיס ברע של קדש ואם המר ימיר וגו' אלמא בעלי מומין עבדי תמורה. ולבעל מום חיילא תמורה דכתיב או רע בטוב דמשמע בעל מום דחולין נתפס להקדש: **ואי זהו טוב ברע.** כלומר איזהו רע דקדש דעביד תמורה שקדם הקדשו את מומו אבל קדם מומו את הקדשו לא עביד תמורה. ובגמרא מפרש מאי תלמודא: **גמ' נכתוב לא ימיר אותו טוב ברע או רע בו.** והוי משמע או רע לא ימיר לא בטוב ולא ברע: **בטוב בתרא** ל"ל לומר לך **טוב מעיקרו.** שבשעה שהוקדש היה תמים ושוב נפל בו מום עושה תמורה: **לא ימיר אותו ברע.** והוי משמע דאיהו הוי טוב: **או רע(י).** (כב) משמע או רע (כג) של חולין לא ימיר בטוב: **טוב ברע.** טוב של חולין ברע של קדש: **דעלויי מעלי ליה.** להקדש לקי טוב בטוב מיבעיא: **אין עונשין מן הדין.** ולהכי איצטריך קרא דמשום דין קל וחומר לא מלקינן ליה כי מימר טוב בטוב: **ואביי אמר לך האי לאו עונשין מן הדין הוא אלא אגלויי מילתא בעלמא היא.** דהיכא(כ) דגלי קרא דלקי אטוב דחולין כי מימר ליה ברע דקדש גלי נמי דאי מימר ליה בטוב דקדש לקי: **דמי גרע טוב מרע.** כלומר מי גרע טוב דקדש מרע דקדש כי היכי דרע דקדש כי מחליף ליה לקי ה"ה לטוב דקדש דרחמנא לא קפיד אלא דלא יחליף מידי דקדש: (א) (ל)חילוף משמע ע"י ב' אנשים ולא בעי ולא ימיר דמי גרע של עצמו משל אחרים: **חילוף הלא זו והכנס זו.** והתם אע"ג דלא אהני מידי דהקדש תם אינו יוצא לחולין אפ"ה לילקי הואיל ונתכוין להוציא הקדש לחולין: **מתני' ממירין אחד.** של חולין: **בשנים.** דקדש ואומר הרי זו תחת אלו: **ושנים.** דחולין באחד דקדש הרי אלו תחת זו: **מה הוא מיוחד.** דכתיב הוא: **גמ' והא טעמיה דר' שמעון.** במתניתין משום האי קרא הוא [ג] דוהיה הוא ותמורתו: ומשנינן **אמר ר' שמעון בן לקיש מודה רבי שמעון שממירין וחוזרין וממירין.** בהמה אחרת בלותה בהמה ראשונה דהקדיש ואפילו עד מאה כו': **מאי טעמא דקדושה ראשונה דהקדש ראשון להיכן הלכה.** שלא יתפיס עוד אחרת בקדושתו עד אלף. לשון אחר אמר רבי דגרסינן מעיקרא אמר להן רבי שמעון מן והיה הוא ותמורתו וכי חזא דדרשי רבנן מבהמה בבהמה אמר להן איהו (מ)מהתם נמי מצינא למילף טעמא דידי ור' שמעון בן לקיש מימרא דנפשיה קאמר ולא לתרוצי הך פירכא אתא:

והומס

תוספות

שנאמר לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב.ס טוב קודש ברע דחולין או רע דקדש בטוב דחולין זה הכלל (כה) הראשון הוא הקדש: **איזהו** טוב ברע בעלי מומין שקדם הקדישן למומן. זהו הפך מן האחרים (כו) שהרי הכא האחד הוא הנתפס: **לאביי** חד בטוב אייתורי מייתר. ולרבא תרווייהו דהוה מצי למכתב ולא ימיר אותו ברע או רע וקשה מההיא דפ"ב דבכורות (דף יד:) דאמר השתא רע דקדש בטוב דחולין אמרת לא טוב דקדש ברע דחולין מיבעיא משמע דטוב ברע מיותר למעוטי היכא דקדם מומן להקדישן דלא מתפיסין בתמורה ואין זה לא כאביי ולא כרבא ועוד קשה מאי קאמר טוב ברע מיבעיא והא איצטריך למימר דנתפס רע דחולין בטוב דקדש ויש לומר דהתם הכי קאמר לכתוב רחמנא ולא ימיר (ס)אותו רע בטוב או ברע טוב ברע למה לי כלומר טוב ל"ל אבל לא קאמר דנישתוק מטוב ברע כו' אלא מטוב לבד והיינו כאביי: **והא** טעמא דרבי שמעון משום הוא(ע) הוי אמר רבי שמעון בן לקיש מודה רבי שמעון דממירין וחוזרין וממירין. ופרש"י כלשון ראשון דתירוץ הוא ומשום הכי אתא בהמה בבהמה ודוחק הוא דאדרבה לדברי רבי שמעון משמע דבהמה חדא משמע ולא שנים והיכי קאמר דמפיק מיניה דממירין וחוזרין וממירין ול"א פרש"י דגרס מעיקרא אמר להן רבי שמעון מוהיה הוא ותמורתו וכי חזא דדרשי רבנן מבהמה בבהמה אמר להון איהו (פ)מהתם נמי מצי למילף טעמא דידי ורשב"ל מימרא דנפשיה קאמר ולאו לתרוצי הך פירכא אתא:

עין משפט נר מצוה

עז א מיי' פ"א מהל' תמורה הל"ד:

עח ב מיי' פ"ו מהל' ערכין הל' כב:

עט ג ד מיי' פ"א מהל' תמורה הל"ג:

פ ה מיי' שם הל"ד:

פא ו מיי' שם הל"ו:

◆

תורה אור השלם

1. לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא יָמִיר אֹתוֹ טוֹב בְּרָע אוֹ רַע בְּטוֹב וְאִם הָמֵר יָמִיר בְּהֵמָה בִּבְהֵמָה וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹּדֶשׁ: ויקרא כז י

2. וְאִישׁ כִּי יַקְדִּשׁ אֶת בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ לַיְיָ וְהֶעֱרִיכוֹ הַכֹּהֵן בֵּין טוֹב וּבֵין רָע כַּאֲשֶׁר יַעֲרִיךְ אֹתוֹ הַכֹּהֵן כֵּן יָקוּם: ויקרא כז יד

3. וַאֲנִי לֹא אָחוּס עַל נִינְוֵה הָעִיר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר יֶשׁ בָּהּ הַרְבֵּה מִשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה רִבּוֹ אָדָם אֲשֶׁר לֹא יָדַע בֵּין יְמִינוֹ לִשְׂמֹאלוֹ וּבְהֵמָה רַבָּה: יונה ד יא

◆

רבינו גרשום

שמוכר בכורו לישראל נראה כמוכרו לו בזול בשביל שכשיולד לו בכור שיתננו לו ולא לאחר אסור): ל"א אי שרית ליה לזבוני לישראל דילמא מעכב ליה ישראל לבכור דהוי בתוך עזריה עד דנפיל ביה מומא ואמר בכור זה מכר לי כהן במומו ומשתמיט ליה ולא יהיב בכורו לכהן: ומי מצי למימר הכי והא אמר רב יהודה כו' (א). (דראשית הוא בכור): דמברי. שהוא ברי ושמן יותר מאחרים: אמרו ליה. (הכא) [התם] במתניתין מוכחא מילתא דא"ל א"ל כהן בתוך הזמן [תנהו ולא יהיב ליה דמי מידי (כהן לישראל)] [ישראל לכהן] הילכך מיחזי ככהן המסייע [בבית הגרנות] דבההוא הנאה קא יהיב ליה ניהליה שפוטרו מטיפולו הכא כיון דמוכרו דיהבינן להון דמי לא מיחזי ככהן המסייע: מאי אמרת דלמא מחיל כהן לגביה שנותנו לו בפחות מדמיו לא עביד דסבר בוצינא טב מקרא מוטב ריוח מועט שאטול עכשו שאמכרנו לו בשוויו מלפחות עכשו ובשביל ריוח של אחר זמן ל"א מר וזוטרא כו'. אמרו ליה לא סבירא לן [דרב הונא] ועוד דהא מיזבן קא זבנינן אמר להו ולא סבירא לכו מתני' שאסרה כרב הונא בריה דרב יהושע אמרו ליה לא דמי דהתם מוכח מילתא כיון דיהיב ליה בלא דמי אבל הכא מיזבן קא זבנינן ולא מיחזי ככהן המסייע: מן התמימין. של חולין על בעלי מומין של קדשים: מן בעלי מומין. של חולין על תמימין של קדשים שנאמר לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב: ואיזהו טוב ברע. תם של חולין ברע של קדשים מנלן דבעל מום איקרי רע דכתיב כל מום רע היינו שקדם הקדישן את מומן כדמפרש בגמרא [ומן תמימין של חולין על בעלי מומין של קדשים יכול אפי' קדם מום קבוע להקדישן ת"ל כו': איזהו טוב של חולין ברע של קדשים. באותו שקדם הקדשו למומו]: גמ' מאי תלמודא. היכי משמע מהכא (ב) פרשני קרא ואמר בטוב דלא איצטריך דניכתוב קרא טוב ברע או רע ולא לימא בטוב דכיון דקא' או רע [היינו] משמע בטוב ואמאי אמר תו בטוב אלא טוב מעיקרא עושה תמורה היינו שקדם הקדשו למומו [ולא רע מעקרו דהיינו שקדם מומו]: רבא אמר תרווייהו טוב מצי ילפת. דתרווייהו מייתרי (ר"ח) [אלא] חד טוב אתא [דאפילו] טוב בטוב לא ימיר [דאין אדם רשאי להמיר] וחד בטוב לטוב מעיקרא כו' [קל וחומר הוא רע של קדשים בטוב דחולין דקא מפיק רע דקודש ומייתי טוב בחולין במקומו לא ימיר. טוב בטוב דכי הדדי נינהו ולא קא מעלי ליה כ"ש דלקי]: ואביי. סבר גלויי מילתא בעלמא הואיל ולקי על האי [לקי גם אהאי] לישנא אחרינא לאו דינא הוא אלא מגילא מצית ילפת דמי גרע טוב (ג) לרע (דכתיב לא יבקר בין טוב לרע) דקא מעלי ליה דלקי טפי מטוב בטוב דלא קא מעלי ליה ולא לקי אלא ש"מ דטוב בטוב נמי לקי אע"ג דלא כתב ביה [לאו]: בשל אחרים. חולין של אחרים ולא ימיר אותו (בשל הקדש) [בחולין] של עצמו: אי כתב. לא יחליפנו דמשמע בשל אחרים: הוה אמינא תצא זו ותכנס זו הוא דלקי. שלוקח בהמת חבירו ונותן לו זו ומוציא האחרת לחולין: אבל מימר. בשל עצמו: דתרווייהו מצי מקדיש להו אימא לא לקי. אלא לקדיש לתרווייהו וליפטר קמ"ל דלא אלא לקי: [וטעמא דר' שמעון משום. בהמה ולא בהמות כו': ואמר ריש לקיש. אע"ג דאמר ר' שמעון אין מימר אלא אחד באחד מודה ר' שמעון שממירין וחוזרין וממירין באותה בהמת הקדש אפילו מאה אחד באחד בזה אחר זה וקא יליף האי סברא מן בהמה בבהמה ולא בהמה בבהמות הרבה ביחד אבל על בהמה אחת ממירין וחוזרין וממירין בזה אחר זה בהמות הרבה דהיינו נמי אחד באחד: ל"א מעיקרא במתניתין אהדר להו מן והיה הוא וגו' ובברייתא דבעו רבנן למילף מן בהמה בבהמה אמר להו אדרבה בבהמה בבהמה לא משמע אלא אחד באחד. ולהאי לישנא אמר ריש לקיש הוי ריש מימרא]: קדושתא קמייתא להיכן אזלא. דהא כתיב הוא ותמורתו יהיה קדש: [לדברי האומר אין ממירין וחוזרין וממירין הפריש אשם להתכפר בו והמיר בו. בהמה אחת.

מסורת הש"ס

(א) [סוכה נו: כתובות פג:], (ב) [עי' תוס' סוכה נו: ותוס' כתובות פג:], (ג) [בכורות יד:], (ד) [סנהדרין נד. ושם נסמן], (ה) לקמן כט: [ב"ק סה: ע"ש ספ: ב"מ ו. ע"ז סג. חולין קלט. ערכין כח.], (ו) [צ"ל תמורתו כ"ה במשנה שבמשניות], (ז) [תוספתא פ"א ה"ד], (ח) [צ"ל לאחר טו], (ט) [לקמן יג.], (י) רע הקדש ואח"כ מה"ד או רע משמע של חולין לא ימיר בטוב או ברע דהקדש הס"ד ואח"כ מה"ד טוב ורע טוב של חולין. רש"ק, (כ) דכי היכי רש"ק, (ל) גירסת רש"ק מה"ד בשל אחרים דחילוף משמע ע"י ב' אנשים והס"ד ואח"כ מה"ד ולא בעי כו', (מ) נמי מהתם מצינא. רש"ק, (נ) טוב חולין ברע דקדש או רע דחולין בטוב דקדש איזהו טוב ברע בעלי מומין שקדם הקדשן למומן זה הכלל וזהו היפך מן האחרים שהרי הכא הקדש הוא הנתפס והד"א. רש"ק, (ס) אותו ברע טוב ברע ל"ל כו'. רש"ק, (ע) ומשני אמר ר"ש. רש"ק, (פ) נמי מהתם מלי. רש"ק.

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דמי גרע וכו' דקדש הס"ד ואח"כ מ"ה של אחרים דחילוף וכו' אנשים הס"ד ואח"כ מ"ה ולא בעי וכו' אחרים הס"ד ואח"כ מ"ה תצא זו דחילוף הוא:

◆

גליון הש"ס

גמ' או רע בו. ע' לקמן דף כו ע"א תוס' ד"ה בעלת: שם בהמה רבה איקרי. עי' קדושין דף יח ע"ב ברש"י ד"ה מוכה וכתובות דף מה ע"ב ברש"י ד"ה וקסבר:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' ש"מ טוב כו'. (ולא ימיר אותו טוב ברע), וה"ק קרא טוב ברע או רע ברע בשניהן בטוב דוקא וע"ש רש"י ד"ה בטוב ולא ברע: [ב] שם חד טוב. פי' קמא: [ג] רש"י ד"ה והא טעמי'. דוהיה הוא ותמורתו ומשנינן כו'. פי' דלאו מטעמא דמתני' תמורתו מיוחדת דוקא אבל מטעמא דכאן בכל פעם אינו ממיר אלא בבהמה ומתורץ קושיית התוס':

◆

מוסף רש"י

בוצינא טב מקרא. משל הדיוט הוא, האומר לחבירו דלעת קטנה אני נותן לך במתנה אם תדלה לתולשה עכשיו תלוש ואם תרצה להניחה עד שתגדל ותעשה קרא הניחה ותגדל, טוב לו ליטלה מיד שמא לאחר זמן יתחרט בו או לו שמא לא יצטרך זה לזה (סוכה נו: ובעי"ז כתובות פג.). **אין עונשין מן הדין.** מדין קל וחומר, דיני מיתות ומלקות עשה ולאוין עבודה ופסולי קדשים אתה למד מקל וחומר אבל לא לאזהרות ועונשין (חגיגה יא.).

◆

שיטה מקובצת

(א) מומין ומן בעלי: (ב) בהמה. גליון אחר שהזכיר בהמה פעמים: (ג) הזכרים ומן התמימים על בעלי מומין ומן בעלי מומין על התמימים יכול: (ד) מום קבוע להקדישו תלמוד לומר: (ה) בטוב. עי' תוס' לקמן (דף כו:): (ו) מומן ולא שקדם מום קבוע להקדישן מאי: (ז) עי' בהשמטות בסוף המסכת: (ח) ברע. ס"א או רע מאי בטוב וכן גרים הרגמ"ה נימא קרא רע בטוב או רע פי' טוב דחולין ברע דקודש או רע דחולין ברע דקודש וכ"ש רע דחולין בטוב דקודש כטוב בתרא למה לי ולפי שיטה זו השני לעולם קדשים וכן הולכת שיטה דמתניתין: (ט) עי' בהשמטות בסוף המסכת: (י) אפילו טוב בטוב: (יא) ואביי טוב בטוב מנלן דלא ימיר קסבר ק"ו: (יב) ואביי. ס"א סבר האי גילוי מילתא בעלמא הוא ל"א ואביי אמר לך הא לאו וכו' וכן גירסת הרגמ"ה ורש"י לא גריס כן: (יג) הוא אלא גלוי מילתא בעלמא הוא מי: (יד) עי' בהשמטות בסוף המסכת: (טו) הוא דלקי אבל: (טז) מתפים והתניא אין אדם מתפיס בדבר: (יז) עי' בהשמטות בסוף המסכת: (יח) אף תמורתו מיוחדת: (יט) אף תמורתו מיוחדת אמר ר"ל מודה ר"ש שממירין וחוזרין וממירין מ"ט קדושה ראשונה דהקדש להיכן הלכה. ל"א מעיקרא: (כ) אמר רשב"ל. ולתרוצי קושיא דהוא אמת הוא דמהוא דריש שאין ממירין אלא אחד באחד ומידו דרשה דבהמה איצטריך לומר דבזה אחר זה יכול להמיר אפילו עד ק' דקדושה שבה להיכן הלכה: (כא) עי' בהשמטות בסוף המסכת: (כב) רע בו משמע: (כג) קודש לא ימיר בטוב של חולין (טוב) וגם כאשר כתוב ברש"י בלא הגהה הוא מתיישב רק הלשון אינו משמע כן דלא ימיר אותו משמע דהקודש הוא רע בשל חולין אשר הוא טוב ממנו וכך מפרש בבכורו' פ"ב. [הוא לשון רב"א]: (כד) [illegible]: (כה) הכלל השני היא: (כו) האחרים שאומרים השני הוא הנתפס חיבות שהרי הכא האחד נמחק:

(א) אולי צ"ל אלא א"כ כהן עמו ומודה דהכסוי היא של הישראל. (ב) נראה דצ"ל היכי משמע מהכא דמיירי בקדם הקדשן את מומן: מדשני קרא וכו'. (ג) נראה דצ"ל דאין טעם לומר ברע בטוב דקא מעלי ליה דלקי טפי.